CZĘŚĆ XLV — № 26. ROK 23 — (1852.)

TYGODNIK
PETERSBURSKI.
GAZETA URZĘDOWA
KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we WTORKI i PIĄTKI. Prenumerata przyjmuje się pod adresem do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, lub do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztamtu, nadto we wszystkich Pocztowych urzędach w Cesarstwie i Królestwie.

Cena: ROCZNA w Rossyi z pocztą, a w Stolicy, z noszeniem do mieszkań, 15 rubli. POŁROCZNA 8 rubli srebrem.

WTOREK, $\frac{8}{20}$ Kwietnia.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

PETERSBURG, $\frac{7}{19}$ Kwietnia.

Przez Rozkaz dzienny Cesarski w Wydziale Marynarki, z dnia 30 Marca, za odznaczającą się służbę, podniesieni zostali do rang: Kontr-admirała, Kapitanowie 1 rangi: Dowodzca 40 ekwipażu floty i okrętu Sultan-Mahmud, *Wulf* i mianowany Dowodzcą 3 brygady 5 dywizyi floty; — Kapitana 1 rangi, Kapitanowie 2 rangi: Dowodzca 45 ekwipażu *Siemikow*, liczący się we flocie, Dyżurny Sztab-oficer Sztabu Komendanta portu Sewastopolskiego *Makowiejew*, Dowodzca 5 ekwipażu i okrętu Piotr Wielki *Grigorowicz*, Dowodzca fregaty parowej Smiełyj, z 21 ekwipażu *Jermoliński*, Dowodzący 13 ekwip. i okrętem Sysoj Wielikij *Kuzniecow 2*, Dowodzca 42 ekwipażu i okrętu Tri Jerarcha *Baranowski 1*, sześciu ostatni z zachowaniem dotychczasowych obowiązków a Kuznieców z zatwierdzeniem na dowodztwie; Pomocnik Kapitana portu Sewastopolskiego, pełniącym obowiązki tegoż Kapitana *Klucznikow*; — Mianowani: Komendant portu pełniący obowiązki Wojennego Gubernatora miasta Sewastopola Vice-admirał *Chruszczow*, Członkiem Rady Admiralicyi; Naczelnik 5 dywizyi floty Vice-admirał *Staniukowicz*, Dowodzcą portu i pełniącym obowiązki Wojennego Gubernatora miasta Sewastopola; Dowodzca 4 brygady 4 dywizyi floty Kontr-admirał *Nachimow*, Dowodzącym 5 dywizyą floty; Dowodzca 3 brygady 5 dywizyi floty Kontr-admirał *Nowosilski*, Dowodzcą 1 brygady 4 dywicyi; Vice-Dyrektor Kommisoryatskiego Departamentu Marynarki *Tumiło-Denisowicz*, mianowany Dyrektorem tegoż Departamentu, na miejsce Jenerał-porucznika *Browcyna*, który na własną prośbę zostaje uwolniony od tego urzędu i zaliczony do Ministerstwa Marynarki.

— Przez Rozkaz dzienny Cesarski, w Wydziale służby Cywilno-wojskowej, z dnia 30 Marca, podniesieni zostali do rangi Rzeczywistego Radzcy Stanu, Radzcy Stanu: Doktorowie Medycyny i Chirurgii: Członek i Sekretarz Cesarskiej Medyczno-Chirurgicznej Akademii *Dubowicki* i Professor Wysłużony tejże Akademii *Naranowicz*.

Rozkazy dzienne Cesarskie, *w Wydziale służby Cywilnej*. *25 Marca*. Starszy urzędnik II Oddziału Kancellaryi przybocznej J. C. Mości, Rzeczywisty Radzca Stanu *Zimmermann*, na własną prośbę otrzymuje uwolnienie od służby z rangą Radzcy Tajnego i mundurem; — Zostający przy Departamencie Ministerstwa Sprawiedliwości, Radzca Dworu *Messing*, mianowany Prezesem Izby Podolskiej Sądu Kryminalnego; — Za wysługę lat zostają podniesieni do rang: Radzcy Kollegialnego, Radzcy Dworu: Professor Zwyczajny Uniwersytetu św. Włodzimierza *Matwiejew*, Starsi Nauczyciele Gymnazyj: Rowieńskiego *Epifanowicz*, Grodzieńskiego *Maxa*, i Pińskiej Szkoły powiatowej szlacheckiej *Skworcow*; — Radzcy Dworu, Assesorowie Kollegialni: Starsi Nauczycieli Gymnazyj: Rowieńskiego *Niewgadow*, Białocerkiewskiego *Modzolewski*, Białostockiego *Tapper* i Rosieńskiej szlacheckiej powiatowej szkoły *Kątowicz*, Młodsi Nauczyciele Gymnazyj: Kijowskiego pierwszego *Karnakowski*, Lidzkiej szlacheckiej powiat. szkoły *Ossowski* i Kurator honorowy szkoły szlacheckiej Teofilpolskiej, Kamer-junker *Juszniewski*; — Assesora Kollegialnego, Radzcy Honorowi: pełniący obowiązki Syndyka Uniwersytetu św. Włodzimierza *Zubkowicz*, Dozorca i Nauczyciel Berdyczowskiej drugorzędnej Skarbowej szkoły żydowskiej *Wierbicki*, Młodsi Nauczyciele Gymnazyj: Kamieniec-Podolskiego *Czujkiewicz* i Rowieńskiego *Hryniewski*, Kurator honorowy szkoły powiat. Czerykowskiej *Porczyński*; — Radzcy Honorowego, Nauczyciel Uniwersytetu św. Włodzimierza *Waśko*, Starszy Nauczyciel Telszew-

skiej szlacheckiej powiat. szkoły *Schmidt*; — Sekretarza Kollegialnego, Młodszy Nauczyciel Gymnazyum Niemirowskiego *Barszczewski*, Szkół powiatowych szlacheckich: Rosieńskiej Pomocnik Starszego Nauczyciela *Wojnowicz*, Nauczyciele: Prużańskiej *Charżewski*, Brzeskiej *Trotto-Treiden*, i Mozyrskiej *Post*, Kurator honorowy Klimowickiej *Ciechanowiecki* i Nauczyciel Bielickiej *Renard*.

26 Marca. Urzędnicy Kancellaryi Namiestnika Królestwa Polskiego, za wysługę lat, zostają podniesieni do rang: Radzcy Dworu, Assesor Kolleg. Kassyer *Schmeltzer*, ze starszeństwem od 5 Listopada 1851; — Assesora Kollegialnego, Radzca Honorowy, Tłumacz Oddziału paszportowego *Sokołowski*, od 4 Marca 1851; — Radzcy Honorowego, Sekretarze Kollegialni, pełniący obowiązki Młodszych Pomocników Naczelników oddziałów: *Sieklucki*, od 12 Lipca 1849, i *Kozłowski* od 17 Października 1851; Sekretarza Kollegialnego, Sekretarze Gubernijalni: pełniący obowiązki Dziennikarza Oddziału wojskowego *Urmowski*, od 25 Stycznia 1849, i urzędnik do pisma *Potkański*, od 23 Marca 1850; — Sekretarza Gubernijalnego, Rejestratorowie Kollegialni: urzędnicy do pisma: *Chaniewski*, od 15 Września 1851 i *Werner*, od 1 Sierpnia 1850; — Otrzymuje rangę Rejestratora Kollegialnego, urzędnik do pisma w Zarządzie Warszawskiego Wojennego Jenerał-Gubernatora *Radziszewski*, od 20 Marca 1850; — Otrzymuje urlop do wód Karlsbadzkich na 4 miesiące, Vice-Gubernator Podolski, Radzca Stanu *Pfeller*.

27 Marca. Zostają podniesieni, za wysługę lat, do rang: Radzcy Dworu, Assesor Kollegialny, Kassyer powiatowy Wileński *Wołotowicz*; — Assesora Kollegialnego, Radzca Honorowy, Kassyer powiatowy Wilejski *Giedroyć*; — Radzcy Honorowego, Sekretarz Kollegialny, Kassyer powiatowy Kamieniecki *Zagrajski*.

28 Marca. Zostaje zatwierdzony na urzędzie, wybrany przez Szlachtę, Marszałek powiatu Ostrogskiego, niemający rangi *Mogilnicki*; — Otrzymuje dymisyą na własną prośbę, Marszałek tegoż powiatu, Sekretarz Gubern. *Krajewski*; — Za wysługę lat zostają podniesieni do rang: Assesora Kollegialnego, Wołyński Gubernijalny Mierniczy, Radzca Honorowy *Szmigielski*; — Sekretarza Kollegialnego, Sekretarz Gubernijalny, Trocki powiatowy Mierniczy *Strusiewicz*; — Sekretarza Gubernijalnego, Rejestratorowie Kollegialni, Mierniczowie powiatowi: Kobryński *Herowski* i Grodzieński *Stankiewicz*; — Zostaje zatwierdzony na urzędzie, wybrany przez szlachtę gubernii Wołyńskiej, Dyrektor Kijowskiego Kantoru Handlowego Banku Państwa, Radzca Kollegialny baron *de Chaudoir*; — Otrzymuje uwolnienie od służby dla słabości zdrowia, Lustrator gubernii Kowieńskiej, Radzca Honorowy *Cybulski*.

30 Marca. Za odznaczającą się służbę zostają podniesieni do rang: Radzcy Tajnego, Rzeczywiści Radzcy Stanu: Pełniący obowiązki Towarzysza Ministra Skarbu *Brok*, oraz zatwierdzony na tym urzędzie i mianowany Senatorem; Poseł nadzwyczajny i Minister pełnomocny przy Dworze Króla Jmci Duńskiego, Szambelan, baron *Ungern-Sternberg*; Członek Konsultacyi przy Ministerstwie Sprawiedliwości *Plisow*, oraz mianowany Senatorem; Członek Rady Ministra Skarbu *Klementjew* i Dyrektor osobnej Kancellaryi Ministerstwa Skarbu w Wydziale Kredytowym *Łamański*; — Rzeczywistego Radzcy Stanu, Radzcy Stanu: Pomocnik Zarządzającego 2 Expedycyą osobnej Kancellaryi Ministerstwa Spraw Zagranicznych baron *Driesen* i Jeneralny Konsul w Tawrizie *Aniczkow*, Członek Rady Kommisoryatskiego Departamentu Ministerstwa Wojny ze strony Kontroli Państwa *Strokowski* i liczący się w Kancellaryi Sekretarza Stanu do przyjmowania próśb do podnóżka Tronu zanoszonych, urzędnik do poleceń szczególnych przy J. C. W. Xięciu Oldenburskim, Szambelan *Mazowski*.

Tegoż dnia. (Dodatek do Rozkazu dziennego). Pomocnik Kuratora Szpitalu SS. Piotra i Pawła, Mistrz Obrzędów, Rzeczywisty Radzca Stanu *Saburow*, mianowany Ochmistrzem Dworu Cesarskiego; — Pełniący obowiązki Marszałka Dworu Cesarskiego, Radzca Stanu xiążę *Koczubej*, podniesiony do rangi Rzeczywistego Radzcy Stanu, oraz mianowany zastępującym Marszałka Dworu i Vice-Prezesa Kantoru Dworu.

—

Reskrypt Cesarski, *z dnia 30 Marca 1852, do Namiestnika Kaukazskiego, Głównodowodzącego Oddzielnym Kaukazskim korpusem, Jenerał-adjutanta Jenerała piechoty Xięcia Woroncowa.*

«*Xiążę Michale, synu Szymona.* W końcu zeszłego roku, spełniło się pięćdziesiąt lat, od czasu rozpoczęcia przez was zawodu służby wojskowej. Odznaczywszy się na samym wstępie czynami wzorowej waleczności w tym samym kraju, którym obecnie zarządzacie w charakterze Mojego Namiestnika, mieliście najświetniejszy udział we wszystkich wojnach, toczonych za panowania Cesarza Alexandra I, celując zawsze wzniosłém wojowniczém męztwem i wszystkiemi przymiotami przezornego wodza. Niemniej są ważne i istotne zasługi wasze podczas ostatniej wojny Tureckiej, oddane przy zdobyciu twierdzy Warny. Powołani do zarządzania krajem Noworossyjskim i Bessarabskim, zdołaliście rozwinąć wszystkie gałęzie bogactwa narodowego, urządzić administracyą miejscową, i doprowadzić kraj ów do tego wysokiego stopnia kwitnącej pomyślności, na jakim teraz zostaje. W uznaniu waszych dostojeństw, z zupełną ufnością powierzyłem wam godność Namiestnika i Głównodowodzącego Oddzielnym Kaukazskim korpusem i w zupełności nadzieje Moje zostały ziszczone; w wydziale cywilnym, skutkiem waszej niezmordowanej działalności i troskliwości, dokonane zostały nader ważne zmiany i znaczne ulepszenia, które powinny posłużyć do uporządkowania kraju i do bezpośredniej pomyślności wszystkich w ogóle i każdego z osobna, co jest głównem Mojém życzeniem. Z niemniejszém zadowoleniem postrzegam, że wojenne działania na Kaukazie, dążąc do osiągnienia wskazanego przezemnie celu, stale towarzyszone

są powodzeniem, a w ostatnich czasach oznaczone zostały najświetniejszemi zwycięztwy w Czecznie, Dagestanie, i na prawém skrzydle linii Kaukazskiej odniesionemi. Swiadectwo Mojego Najmilszego Syna, Jego Cesarskiej Wysokości Następcy Cesarzewicza, po powrócie z Kaukazu, przekonywa Mię, że wojska Kaukazskiego korpusu, tak w boju waleczne, tak w trudach nieugięte, są doprowadzone do wzorowego pod wszystkiemi względami urządzenia i wojskowego ukształcenia. — W dowodzie osobliwego zadowolenia i najszczerszej wdzięczności za chlubne prace wasze, podejmowane ze wzorowém poświęceniem się na pożytek Tronu i Ojczyzny, uznałem za słuszną dodać do służącego wam z potomstwem Xiążęcego dostojeństwa tytuł Swiatłości (Свѣтлости). Pozostaję ku wam nazawsze niezmiennie przychylnym.»

Reskrypt Cesarski *do Zarządzającego III Oddziałem przybocznej* J. C. Mości *Kancellaryi i Naczelnika Sztabu korpusu Żandarmów, Jenerał-porucznika Dubelta, z dnia 30 Marca 1852.*

«W stałej względności ku długoletniej, wzorowie gorliwej służbie waszej, z osobliwém widzimy zadowoleniem, że niezmordowane prace, podejmowane przez was w wypełnianiu ważnych służbowych obowiązków waszych, w zupełności usprawiedliwiają ufność Naszę ku wam.

«W dowodzie Monarszej dla was wdzięczności i doskonałego zadowolenia Naszego za wierną i istotnie pożyteczną służbę waszę, najmiłościwiej nadajemy wam załączone przy niniejszém brylantowe ozdoby orderu świętego Wielkiego Xięcia Alexandra Newskiego, pozostając ku wam Cesarską łaską Naszą przychylni.»

— Przez Reskrypta Cesarskie, z dnia 30 Marca, mianowani kawalerami orderów: Św. Alexandra Newskiego z brylantami, Dyrektor Departamentu Inżynieryi w Ministerstwie Wojny, Jenerał-porucznik, Jenerał-adjutant *Feldmann;* — Orła Białego, Naczelnik Sztabu Inspektora całej Artylleryi, Jenerał-porucznik, Jenerał-adjutant *Bezak*.

— Przy Najłaskawszym Reskrypcie z dnia 30 Marca, Dyrektor Departamentu Medycznego Ministerstwa Wojny, Radzca Tajny *Pelikan*, miał szczęście otrzymać tabakierę brylantową, z wizerunkiem N. Cesarza Jmci.

NOWINY Z KAUKAZU.

«Na lewém skrzydle linii Kaukazskiej, wojska oddziału Czeczeńskiego wróciły na swoje leże 4 Marca, po świetnej dwumiesięcznej wyprawie.

«Wycięcie lasów i stanowcze działania Jenerał-porucznika xięcia *Bariatińskoj* zmusiły Czeczeńców do opuszczenia płaszczyzny między Argunem i Dżałką.

«Pułkownik *Bakłanow* przyłożył się do otrzymania tego wypadku od strony Kumykskiej linii, przejściem łańcucha Kaczkałychskiego i ogołoceniem z lasów wybrzeży Arguna i Hudermessa.

«W okręgu Władykawkazskim, na pierwszą wiadomość o poruszeniu dającém się postrzegać pomiędzy Gałaszami, Jenerał-major baron *Wrewski 2*, pociągnął 22 Lutego, na czele 3 kompanij piechoty, 5 szwadronów Sunżeńskich kozaków i 1 szwadronu milicyi Osietińskiej, na auł Datysz, którego przystępy, nader już bez tego trudne, obwarowane nadto były sześciu kamiennemi wieżami.

«Auł ten został zdobyty i ogniem zniszczony; ten przykład przywrócił porządek w kraju.

«Na wschodniém wybrzeżu morza Czarnego, Ubychy, w liczbie 3,000 ludzi, zeszli w dolinę Aury, ale Abchazy, dowodzeni przez Jenerał-majora *Katzo-Margany*, a wspierani przez nasze wojska, spotkali nieprzyjaciela o 12 wiorst od Bombory, i odparli go na powrot w Snieżne góry.

«Jednoczasowie major *Bibikow*, wyszedłszy z fortu Nawagińskiego z 3 kompanijami piechoty zniszczył ubychski auł Socza.»

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

NIEMCY.

STUTTGARDT, *4 Kwietnia.* Wczora, o kwadrans na 4, JJ. CC. Wysokości WW. Xiążęta Mikołaj i Michał Mikołajewicze, przybyli do tutejszej stolicy z Ulm, w towarzystwie Swej Dostojnej Siostry, Xiężny Następczyni Tronu i Jej Małżonka.

WIEDEŃ, *6 Kwietnia.* (Przez telegraf.) Dziennik Praw Cesarstwa nakazuje wprowadzenie Kodexu Cywilnego powszechnego i organizacyi sądowej Galicyi zachodniej w Wielkiém Xięztwie Krakowskiém.

— Gazeta Czeska donosi, że nieporozumienie między Rządami naszym i Stanów Zjednoczonych zostało załatwione i że Poseł Austryacki w Washingtonie, P. Hülsemann, który opuścił był swe stanowisko i zatrzymał się w Hawanie, odebrał rozkaz wrócenia do Washington.

— Nagle zmarły Xiążę Felix Schwartzenberg urodził się 2 Października 1800 roku, miał w wojsku Cesarskiem stopień Feldmarszałka Porucznika i był szefem 21 pułku piechoty, u Dworu miał urząd Szambelana Cesarsko-Królewskiego; w chwili mianowania Prezesem Gabinetu miał sobie nadaną godność Radzcy Tajnego. Był on młodszym bratem Xięcia Jana, Landgrafa na Kleggen, Xięcia na Kruman, tudzież Xięcia Fryderyka, Xiążęcia-Arcybiskupa Pragskiego. Łagodnością charakteru i obcowania, a szczególniej wyrozumiałością i umiarkowaniem, najskuteczniej przyłożył się po walce, z której władza Cesarska wyszła zwycięzko, do zgojenia blizn po tej długiej wojnie pozostałych, do ustalenia prawego porządku, do pojednania zwaśnionych narodowości i partyj, których wzajemna zawziętość zdawała się niepodobną do pogodzenia.

Smierć zaskoczyła go właśnie w chwili, kiedy ze swemi kollegami, Ministrami, i Radą Państwa pracował nad ostateczną organizacyą Monarchii, nieodbicie potrzebną po usunięciu Konstytucyi 4 Marca 1849.

Wenecya, 2 Kwietnia. (Przez telegraf.) Część dolna czyli tułów okrętu parowego *Marianna* znaleziony został na morzu, na 45° 2' szerokości półn. 10° 22' długości wschodniej południka Paryskiego. Wnosić należy że w tém to miejscu lub w bliskości, część górna okrętu musiała być wysadzona na powietrze.

FRANKFURT. Wydanie okrętów federalnych Kommodorowi Pruskiemu (patrz № poprzedz.) nastąpiło w skutek Postanowienia Sejmu, zapadłego w dniu 2 Grudnia, o ostatecznem rozwiązaniu tak zwanej Floty Federalnej.

WEIMAR, *4 Kwietnia.* Dzisiejszej nocy umarła tu, z zapalenia płuc, Jej Najjaśniejsza Wysokość Xiężna Ida, małżonka Xięcia Bernarda Saxen-Weimarskiego, siostra Xięcia Saxen-Meiningeńskiego, mając lat 58 wieku. Oddalona przez lat trzy od swego małżonka, który jako Wielkorządzca Indyj Hollenderskich bawił w tamecznych posiadłościach, nieboszczka otrzymała wiadomość o przybyciu Xięcia do Triestu, i o kilka tylko godzin niedoczekała się go na tym świecie.

ANGLIJA.

LONDYN, *7 Kwietnia.* Wczora w Izbie Lordów, Pierwszy Lord Adminiralicyi, xiążę NORTHUMBERLAND, odpowiadając lordowi MONTEAGLE, zapewnił, że Rząd nieodebrał z Portsmouth urzędowego doniesienia o zaginieniu fregaty parowej *Birkenhead*, mimo to *Times* daje szczegóły tej katastrofy która zdarzyła się 26 Lutego na zachodniém wybrzeżu Afryki. Zresztą nie po pierwszy to raz wiadomości tej gazety wyprzedzają urzędowe doniesienia, przez Rząd odbierane.

W Izbie Gmin, KANCLERZ SKARBU powiedział że kapitan Hotham miał odpłynąć 16 b. m. wraz z P. de St. Georges, posyłanym od Rządu Francuzkiego do Brezylii, dla porozumienia się z Rządem tamecznym w przedmiocie spraw la Plata. Minister wynurzył nadzieję, że handel i żegluga po rzekach tej strony świata będzie wkrótce otwartą dla wszystkich narodów.

Izba odroczyła się z powodu Świąt do 19 Kwietnia.

— Bill wniesiony od Rządu na Izbę Gmin, o aresztowaniu zbiegów morskich Państw obcych, został wydrukowany. Pierwszy § stanowi, że Królowa Jmć uznaje, iż zbiegi z okrętów wszelkiego kraju mogą być aresztowani, drugi nakazuje władzom imać takowych i odsyłać na okręty z których zbiegli, trzeci nakoniec przepisuje 10 funtów sterlingów kary na każdego, kto będzie świadomie przechowywał zbiega.

— Przybycie do Londynu Hrabi d'Aquila zdaje się mieć na celu pojednanie między Królem Jmcią Obu Sycylij i bratem Jego, Xięciem Kapui, mieszkającym w Anglii; zwikłania finansowe, w jakich się Xiążę znajduje, skłoniły nakoniec, jak się zdaje, Miss Penelopę Smith do zrzeczenia się wymagań, iżby dzieci spłodzone z jej małżeństwa z Xięciem Kapui, były uznane jako Xiążęta Domu Panującego.

— Prócz Australii, gdzie przemysł odszukiwania piasków złotych wysoko się rozwinął i nader znakomite daje wypadki, takież pokłady zostały odkryte na wyspie Królowej Szarlotty, położonej na północ wyspy Quadra Vancouver. Przywieziono znalezione samorodki najpiękniejszego gatunku i w ogólności pokłady te bynajmniej w bogactwie nie ustępują Kalifornijskim.

— Czytamy w *Examiner:* «Tarcza Słońca przedstawia w tej chwili bardzo godną uwagi grupę plam, które są tak wielkie, iż widzialne są nagiemu oku o wschodzie i o zachodzie słońca.»

— *Times* daje następne nowiny z Chin, podług ostatniej poczty odebranej z Bombay po 3 Marca. «Niepodobna już wątpić o postępach i powodzeniu powstania. Proklamacye przywodzcy Tien-Téle czytane są publicznie w Kantonie, gdzie władze zaprzestały już ogłaszać urojone zwycięztwa wojsk Cesarskich. Gubernator Jeneralny prowincyi Kantonu, Seu, trzymany jest w jedném ze swych miast przez powstańców w oblężeniu, a niedobitki wojsk Cesarskich odniosły świeżo ostateczną porażkę. Jedyna nadzieja dynastyi Mandżurskiej, jest w tém, iż się wodze powstania mogą między sobą pokłócić, ku czemu wszakże dotąd żadnego nie masz podobieństwa.»

Londyn, 8 Kwietnia. Królowa Jmć, z Rodziną i Dworem udała się dla przepędzenia Świąt, do Zamku Windsor.

— Liga robotników przeciw majstrom ostatecznie została rozwiązana. Komitet tej Ligi, cofnął swój okolnik, w skutek którego majstrowie pozamykali byli warstaty i zakłady rękodzielnicze.

— Podług depeszy telegraficznej odebranej przez gazetę *Times*, okręt parowy Rządowy *Birkenhead*, śpieszący do Przylądku Dobrej Nadziei z posiłkami dla Armii, rozbił się i zatonął w odnodze Simon na południowém wybrzeżu Afryki. *Times* daje następne szczegóły tego okropnego wypadku: «26 Lutego okręt uderzył w bliskości ostrza, zwanego *Danger* (Niebezpieczeństwo), o skały podwodne; morze było ciche i niebo pogodne; ale okręt szedł całą szybkością pary, ubiegając 18½ węzłów na godzinę, i to go zgubiło. Prawie w tejże chwili po uderzeniu, statek jął napełniać się wodą. Z liczby 638 ludzi, których wiózł, 454 zginęli. Była w tém wina kapitana Salmond, który w pośpiechu, zanadto się zbliżył do niebezpiecznego południowego wybrzeża. W chwili wypadku wszyscy rzucili się do ratowania okrętu; każdy był na swojém miejscu, wszystkie pompy działały bez przerwy. Kapitan 91 pułku, P. Wright, który ocalał, świadczy, że żołnierze nie mogliby okazać więcej zimnej krwi na paradzie, jak w tym razie, w obec grożącej śmierci, której też stali się łupem. Kobiety i dzieci zostały naprzód uratowane. Ze 184 uratowanych osób, 116 ocalały zabrawszy się do batów, które nieszczęściem, dla krótkości czasu, nie wszystkie mogły być spuszczone. Nigdy zaguba tak szybko nie postępowała. Po kwadransie czasu od uderzenia się o skałę, okręt rozpadł się na dwoje, w pięć minut potém, był już całkiem na dnie. Kapitan Salmond zginął.

— Sławny deputowany Chartystowskiego stronnictwa P. Feargus O'Connor nieprzestaje dawać znaków zupełnego

pomieszania. Przed kilku dniami, w jedném z Biur Izby Gmin, spotkawszy jednego ze swych kollegów, uderzył go bez żadnego powodu w twarz kapeluszem. Był to deputowany z Kerry, ten rzucił się na O'Connora i z nóg go zwalił. Przyjaciele tego ostatniego zamierzają przedsięwziąć kroki o uznaniu go za bezwłasnowolnego.

FRANCYA.

PARYŻ, *7 Kwietnia.* W niedostatku nowin politycznych, twórcy i roznosiciele pogłosek są w wielkim ruchu; między niemi grają wielką rolę przypisywane Ludwikowi Napoleonowi projekta małżeństwa, ogłoszenia się Cesarzem i t. p. Publiczność zaczyna być bardzo ostrożną w przyjmowaniu tych wieści, których płonność codziennie zostaje udowodniona.

— Został świeżo utworzony nowy i liczny korpus urzędników, zależących od Ministerstwa Policyi, są to Kommisarze Policyjni kantonowi. Według liczby kantonów, liczba tych urzędników wyniesie 3,000.

— Rząd nasz zawarł z Hessyą Elektoralną traktat o wzajemném wydawaniu przestępców kryminalnych. Takież traktaty mają być zawarte z innemi Państwami Niemieckiemi.

— Pracują dzień i noc nad drogą żelazną z Paryża do Strasburga i sądzą że ta linija będzie gotowa w połowie Lipca.

— Ministrowie teraźniejsi nieporównanie więcej mają czasu od Ministrów ostatnich Rządów francuzkich, których najdroższe chwile były pochłaniane czczemi szermierstwami z oppozycyą w Parlamencie; mimo to, i dziś, sumienny Minister nader mało ma swobodnego czasu, i niezawsze jest gotowym przyjmować deputowanych, którzy u niego się stawią w interesach swoich prowincyj. To daje powod do uskarżania się i czyni wielu nieukontentowanych. Sądzą że wkrótce Ministrowie, za wzajemném porozumieniem się, obiorą rozmaite dni tygodnia dla wysłuchiwania deputowanych mających do przełożenia interesa tego rodzaju.

Paryż, 8 Kwietnia. Jest rzeczą prawie pewną, że amnestya powszechna nie będzie ogłoszona, ale że Prezes zachowuje sobie czynić ułaskawienia częściowe i indywidualne.

— Zapadło w Senacie postanowienie że sprawozdania z posiedzeń tego Ciała będą też ogłaszane w dziennikach, jak i sprawozdania Ciała Prawodawczego.

— Zapewniają że P. Wiktor Hugo wkrótce otrzyma pozwolenie przybycia do Paryża, dla urządzenia osobiście na teatrze Rozmaitości swojej nowej sztuki pod tytułem «*Awantury Don Cezara de Bazan.*» Raz przybywszy, sławny pisarz zapewna już pozostanie we Francyi.

— Na polach Elizejskich w Paryżu, nowoutworzona kompanija spekulantów zamierza zbudować Pałac kryształowy na wzór Londyńskiego, ale mniejszych wymiarów, bo ma mieć tylko 248 metrów długości, 110 szerokości, 27,560 metrów kwadratowych krytej powierzchni. Będzie on przeto większy od gmachu Palais Royal, który ma 21,000 metrów takowej powierzchni. Z wyprzedających się części Pałacu Kryształowego Londyńskiego, niektóre będą zakupione dla pałacu Paryskiego. Gmach ten ma być gotowy i dla publiczności otwarty w ciągu Lutego przyszłego roku.

BELGIJA.

BRUXELLA, *6 Kwietnia.* Na posiedzeniu 31 Marca, Izba reprezentantów udzieliła 4,700,000 franków kredytu nadzwyczajnego Ministrowi Wojny.

WŁOCHY.

RZYM. Święte Kollegium poniosło nową dotkliwą stratę przez zejście Kardynała Tomasza Bernetti, który umarł w Fermo w 73 roku życia. Był on mianowany kardynałem przez Papieża Lwa XII w roku 1826.

HISZPANIJA.

MADRYT, *27 Marca.* Aresztowani Karliści powiększej części zostali wypuszczeni na wolność, albowiem śledztwo nic pewnego przeciw nim niewykryło. Jenerał Narvaez pogodził się z Królową, która z powodu śmierci jego matki napisała do niego list nader łaskawy. Jenerał przybywa w tych dniach do stolicy.

Zdaje się iż podróż Królowej po prowincyach nateraz nie przyjdzie do skutku; Minister Wojny i nawet Pierwszy Minister P. Bravo Murillo są przeciw temu, z powodu niespokojności umysłów, panującej w kraju.

Złożenie jenerała de la Concha z Wielkorządztwa Kuby sprawia żywe niezadowolenie w Madrycie; jenerał znany jest ze swej surowej sprawiedliwości i uczciwości; złożenie jego przypisują intrydze Dworskiej.

Podróż Xięcia i Xiężny de Montpensier do Anglii, odbędzie się, jak słychać, w przyszłym miesiącu.

Pogłoska o zajściu Królowej Izabelli w ciążę potwierdziła się.

TURCYA.

KONSTANTYNOPOL, *20 Marca.* (Przez telegraf.) Dla złatwienia nieporozumień, wynikłych między Portą a Rządem Egyptu, z powodu wprowadzenia niektórych reform w tym kraju, posłany został do Kairu znany dyplomata Fuad-Effendi.

24 Marca. Przeszłej nocy kwartał jeden w Bujukderé był spustoszony pożarem; zgorzało 50 domów i tyleż sklepów.

— Były Wielki Wezyr Rauf-pasza mianowany został Ministrem bez szczególnego wydziału.

29 Marca. (Depesza telegraficzna odebrana w Berlinie.) «Za poradą Posła Angielskiego sira Stratford Canning, prawo życia i śmierci nad poddanemi Egyptskiemi, będzie pozostawione tamecznemu Paszy na lat trzy jeszcze. Donieśliśmy już dawniej, że Pasza oświadczył Posłom zagranicznym, iż, jeżeli w skutek nowych urządzeń, przez Portę wprowadzanych, pozbawiony będzie tego prawa, wtedy nieodpowiada za bezpieczeństwo i życie cudzoziemców, po Egypcie podróżujących.

— W *Journal de Francfort* czytamy: «Suez jest jakby portem angielskim. Liczne budowy, jako latarni morskich, magazynów, a w ostatnich czasach arsenału, wzniesione zostały przez anglików z zupełną na pozór bezinteresownością, ale oto teraz Anglija składa rachunek i na jego zaspokojenie, żąda ustąpienia jej miasta wraz z cytadellą. Jeżeli te przełożenie będzie przyjęte, Morze Czerwone zostanie zamknięte i w Suez założona będzie niezwłocznie nowa stacya Marynarki Angielskiej.»

NAJPÓŹNIEJSZE WIADOMOŚCI.

PARYŻ, *8 Kwietnia.* Dekretem Prezesa Rplitej z d. 22 Marca, dziś ogłoszonym, udzielony został Ministrowi Spraw Wewnętrznych kredyt od 50,000 franków na koszta wystawienia pomnika dla Marszałka Neya.

— Jest mowa o wielkim festynie wojskowym, który Armija ma wyprawić dla Prezesa Bonaparte, z powodu rozdania sztandarów z Orłami.

WIEDEŃ, *7 Kwietnia.* Gazeta *Korrespondencya*, organ, jak wiadomo Gabinetu, zawiera twierdzenie, że, z powodu śmierci Xięcia Schwartzenberg, nie zajdzie żadna zmiana ani w zewnętrznej, ani w wewnętrznej polityce Austryi.

MADRYT, *5 Kwietnia.* (Przez telegraf.) Wydany nakoniec został Dekret Królewski o nowem urządzeniu prassy publicznej. Główne zasady są: wymagana od wszelkiej gazety jako kaucya, summa 2,000 reałów kontrybucyi. Ustanawia się Cenzura poprzednicza na wszystkie artykuły, tyczące się Religii, obcych Rządów i nowin politycznych. Za przestępstwa druku przeciw Królowej, Królowi, Społeczeństwu i bezpieczeństwu kraju, sprawy wytaczane będą przed Trybunał Najwyższy; inne ulegają sądom zwyczajnym. Rząd może zawiesić lub zupełnie zakazać wydawania pisma peryodycznego.

— Między bandą Karlistów, pod wodzą sławnego Borgès, liczącą 300 ludzi i wojskami rządowemi, przyszło do krwawej bitwy na górnej płaszczyznie Albaracia. Banda zaskoczona i otoczona została niespodzianie przez oddział wojska od 1,500 ludzi, dowodzony przez pułkownika Borja Campuzano. Karliści walczyli do upadłego, wystrzelawszy zaś wszystkie ładunki poszli na przebój i udało się im złamawszy nieprzyjaciela dostać się do Alcala de la Selva. Zostawili na placu 64 zabitych i 20 ranionych; ci ostatni byli natychmiast rozstrzelani.

Wiadomość ta, powzięta z korrespondencyj, nie znajduje się w gazetach Hiszpańskich. Borges ze swemi niedobitkami przebiega góry Cameros usiłując dostać się do prowincyj baskich, a ztamtąd do Francyi. Zdaje się że powstanie karlistowskie można uważać za skończone na tej niepomyślnej dla powstańców utarczce.

NEAPOL, *13 Marca.* Przed swym ztąd wyjazdem Xiążę d'Aumale zostawił rozkaz wyprzedania galeryi obrazów zeszłego teścia swojego, Xięcia Salerny, która, jak wiadomo, należy do najbogatszych włoskich zbiorów tego rodzaju.

(Journ. de S.-P. Pszcz. Półn. R. I.)

ROZMAITOŚCI.

ŻYWOT UCZONY
RADZCY STANU G. VON BESSERA.

Z Listu do P. Rzeczywistego Radzcy Stanu i Kawalera G. Fischer von Waldheim.

«JW. Pan zaszczyciłeś mnie żądaniem, abym udzielił wiadomości o naszym niedawno zmarłym Przyjacielu Besserze, dla umieszczenia w Biulletynie Moskiewskiego Towarzystwa badaczów natury.

Spełniając Pańskie żądanie, nie myślę jednak pisać pochwalnej mowy dla Bessera; piszę niechwaląc go, ani ganiąc. Celem tego pisma jest, tylko w krotkich wyrazach, przedstawić Bessera takim jakim on był, i co uczynił, a do wykazania tego jestem powołany żądaniem Pana.

Ośmielam się moje względem Bessera wyrazy odnieść do Pana. Szacunek dla Jego Osoby przez Bessera zachowywany i ciągle okazywany, — długoletnie nieprzerwane stosunki, w których on z Panem zostawał, są dowodami, iż Besser niebył obcy jego sercu, i dla tego historya życia Bessera zrządzeniem losu będzie dziełem Pana. Gdy przeto Pan, bardziej jak kto inny, jesteś w stanie ten opis osądzić, mogę więc spodziewać się po jego sprawiedliwości i przyjazni dla Bessera, że raczysz mnie uniewinnić w błędzie i dopełnić jeżelibym co opuścił.

W. J. S. G. von Besser urodził się w Tyrolu w Insbruck 1784 r. Lipca 7 dnia; Dziad jego, był Plac-kommendantem w Dreznie; Ojciec jego najprzód służył w Pruskiem Wojsku, potém w czasie siedmioletniej wojny raniony, dostał się w niewolę Austryacką, następnie wstąpił tamże w cywilną służbę jako pomocnik Dyrekcyi Budowli w Insbruck, gdzie ożenił się z Józefą v. Lansenhofer, która urodziła, oprócz naszego Bessera, jeszcze 5 dzieci.

Początkowe nauki brał Besser w normalnej Szkole, potém przez dwa lata w Gymnazyum w Insbruck, lecz ostatniego kursu niemógł skończyć z powodu zawcześnie odumarłych jego rodziców, poczém przeniósł się do Lwowa.

Besser był wtenczas dopiero w 13 wieku życia swego, gdy go rodzice odumarli, zawcześnie osierocony, w jesieni 1797 roku zabrany był przez krewnego jego Matki Professora Botaniki Uniwersytetu Lwowskiego S. B. Schivereck, od którego brał dalsze wykształcenie naprzód w Gymnazyum, potém w Uniwersytecie Lwowskim. Młodzieniec ten, już w Tyrolu zajmował się zbiorem Minerałów i Motylów. Jego opiekun, którego Besser w zostawionych autobiograficznych pismach, będących u mnie, nazywa Wujem, obudził w nim zamiłowanie nauki Botaniki.

Pod przewodnictwem Schiverecka i Hacqueta, pilnie botanizował Besser we Lwowie, i znalazł sposobność Zbiór Gallicyjskich Plant udoskonalić przez stosunki, miane z swemi przyjaciołmi Józefem i Zachariaszem Kosińskiemi i Dr. Friedlaender.

W skutek nastąpionego połączenia, w 1805 roku, Uniwersytu Lwowskiego z Krakowskim, Besser przybył z swym Opiekunem do Krakowa, dla dokończenia nauki Medycyny; w rok potém, nastąpiła tu śmierć Schiverecka, Besser otrzymał po nim jego Zielnik, a z tym odziedziczył wielkie źródło nauki, za której pomocą otrzymał wskazane Rośliny z Austryi, Tyrolu i Gallicyi jako i Wiedeńskiego botanicznego Ogrodu. Straconego ojcowskiego przyjaciela, starał się Szultes naszemu Besserowi wynadgrodzić. Szultes, uproszony przez Professora Schiverecka, rozprzestrzeniał gorliwie Bessera botaniczne nauki; on brał go z sobą na liczne naturalnej historyi exkursije, i nakoniec zachęcał do wypracowania i wydania Gallicyjskiej Flory; wsród tego czasu słuchał Besser także przez dwa lata ciągle w klinice tłomaczenia Hildebrandta i Schultes, a 1807 r. dnia 31 Grudnia w Krakowie otrzymał stopień Doktora Medycyny, w skutek którego zajął miejsce Assistenta w Krakowskiej klinice 1808 r. Kwietnia 15 dnia.

W tym czasie Schultes wezwany został do Insbruck; Besser zaś uległ głosowi i żądaniom Tadeusza Czackiego, i zdecydował się przyjąć miejsce Nauczyciela Zoologii i Botaniki, jakoteż Derekcyi botanicznego Ogrodu w byłem Krzemienieckiém Gymnazyum Wołyńskiém, które 1818 roku zostało podniesione na stopień Lyceum, lecz otrzymał jeszcze pozwolenie udać się wprzód do Wiednia.

Przez czas bytności w Wiedniu, zajmował się dopełnieniem swojej Galilcyjskiej Flory i Entomologiczną nauką pod Zieglerem; w Wiedniu ułożył także Zasady do Entomologicznego Zbioru.

1809 r. w Sierpniu, objął Besser swoje miejsce w Krzemiencu; oprócz lekcyi i lekarskiej praktyki, zajmował się szczególniej ogrodem, który prędko, pomimo szczupłego awansu pieniędzy, potrafił on doprowadzić do sławy i znaczenia, i rosprzestrzenić wiedzę Flory tak na Wołyniu jak wprzyległych Gubernijach, i w tychże zbieranie i rozgatunkowanie Owadów.

Besser czynił i sam często niektóre większe i mniejsze wycieczki, zwiedzil także Odessę i 1821 r. Wilno, gdzie poddał się examinowi, w skutek którego otrzymał stopień Doktora Medycyny w Rossyi. — Do swoich Zbiorów, otrzymywał od innych wiele nowych przedmiotów; najpierwszy z jego Uczniów Antoni Andrzejowski był dla niego najużyteczniejszym pomocnikiem, któremu Besser obowiązany za bogaty Zbiór Owadów i Roślin nad Dniestrem, Bugiem i Dnieprem, niemniej wspomina Besser także i tych którym szczególnie wdzięczen za podobne dostarczania, jako to: Pułkownikowi Ratomskiemu, Doktorowi Friedlaender, Dr. Józefowi Kosińskiemu, Professorowi Wolfgang, Jundziłłowi starszemu, Direktorowi Ogrodu Piper, Nauczycielom: Fiedorowiczowi i Lindemann, Professorowi Schubert i Kawalerowi Borejce.

Gorliwe tych Mężów wsparcie, jako i własna usilność Bessera uczyniły 1822 r. bogatym zbiór Roślin Południowo-Zachodnich Prowincyi Państwa Rossyjskiego, który Zbiór, on następnie jeszcze więcej zbogacił. Stosunki, i nieprzerwanie czynnie utrzymywane zamiany z cudzoziemskimi krajami i najodleglejszymi Botanikami zbogacały Bessera zbiory i z innych względów, gdyż ułatwiły mu możność wypracowania opisu gatunków Artemizyi.

Wśród wyżej okazanych pełnych chwały czynności, doznał Besser, w niezmordowanej swojej pracy, przeszkody w czasie cholery. A w 1831 roku nastąpiło zamknięcie Krzemienieckiego Lyceum, Nauczycieli, zatém i naszego Bessera, przeniesiono do Kijowa.

1818 roku ożenił się Besser z Ludwiką Farrenholz i został ojcem trojga dzieci, względem których wychowania był niespokojny aż do czasu potwierdzenia Kijowskiego Uniwersytetu, do którego Krzemienieccy Nauczyciele i Zbiory zostały wcielone. Besser będąc 1833 roku posłany na krótki czas do Kijowa w interessach służby, 1834 r. otrzymał nominacyę zwyczajnego Professora w Uniwersytecie Św. Włodzimierza, jednak zostawał jeszcze w Krzemieńcu dla botanicznego Ogrodu, i dopiero 1835 r. przeniosł się do Kijowa, gdzie swoje prelekcije rozpoczął.

W Kijowie, pomimo zatrudnień swego Urzędu, znowu zajmował się swoją Artemizyą, i nowemi obfitemi dodatkami dopełnił dodatek do tej jeszcze w Krzemieńcu przedsięwziętej pracy; w tém nadszedł 1837 rok, i po upływie 25-letniego czasu służby, nadgrodzony został sprawiedliwie zasłużoną Emeryturą i pensyą, lecz dopiero 1838 r. po moim do Kijowa przybyciu, zupełnie uwolniony od służby, za który czas, od daty otrzymania Emerytury, osobną pensyą był nadgrodzony.

Potém, Besser żył już tylko dla Botaniki, gdyż w tej, jako i w praktyce Medycyny szukał i znajdywał dla siebie zajęcie i rozrywkę; do Września 1841 roku zostawał w Kijowie, następnie zniewalały go okoliczności wrócić do Krzemieńca gdzie miał swój własny dom i ogrod, tam zachorował w Czerwcu 1842 r., chociaż czuł się bydź czerstwego zdrowia, dostał apoplexji i zupełnego osłabienia, szczególnie wzroku; gdy zaś w Krzemieńcu czynione, do odwrócenia tego złego, starania były daremne, przybył do Kijowa dla znalezienia pomocy sobie, lecz przyzwyczajonemu do umysłowego zatrudnienia, ta słabość była podwójnie bolesną; przez czas swej bytności, przedłużonej do końca Wrzesnia, uczuwał wprawdzie oznaki polepszenia zdrowia i zdecydował się wrócić do Krzemieńca, gdzie prędko jednak, bo 1842 r. Października 11 dnia, otrzymał niespodziane zupełne uwolnienie od swych cierpień, zostawszy powołany do innego życia.

W ostatnich latach swego życia, Besser pracował także wiele nad swym zielnikiem, który przez zakupowanie i cią-

gle utrzymywane zamiany, znacznie zbogacił, ten zielnik na nowo uporządkował, i do niego napisał katalog. W ciągu tej pracy, w której ledwo był w połowie, czynił razem wieloliczne przeglądy i sprawdzenia roślin, które jego zielnik obejmował z części Zachodnio-Europejskiej Rossyi na rozległości od Czarnego do Baltyckiego Morza. Z rezultatu tych sprawdzeń i pism innych, które zostały wypracowane na polu wzmiankowanej Flory, otrzymał szczegółowy wykaz plant znajdujących się w wyrażonych krajow obszernych obwodach; przytém zajmował się i innemi przedmiotami.

Bibliotekę swoją przedał dla Uniwersytetu Św. Włodzimierza jeszcze przed powrótem do Krzemieńca; zielnik jego znajduje się w ręku owdowiałej żony w Krzemieńcu; entomologiczny jego zbior już dawniej połączony z Uniwersytetskim.

Besser był łagodnego i uprzejmego umysłu; przyjaźń i spokojność przenosił nad wszystko; szczęśliwie żył w małżeństwie, będąc pełnym miłości ojcem swych dzieci; przyjemny towarzysz swych współtowarzyszy i przyjaciół, zachowywał miłość porządku i punktualności we wszystkich rzeczach, tak dalece, iż przy tak ogromnych zatrudnieniach i interesach, zdawałoby się to dla innych przykrym i niepodobnym; miał on osobiste zadowolenie przy zręczności wspominać o swych uczonych i społecznych zaletach, czego niemiano mu za złe, gdyż te sprawiedliwie zasłużył.

O literackich swych pracach wiele trzymał; z tych najmniejsze nawet, były dla niego ważne; jednak i innych prace również cenił; różnił się on w tém bardzo od wielu, którzy siebie i swoje prace bardzo szacują, nieprzyznając tego co inni prawdziwie dobrego i pięknego uczynili. Besser, każdy kawałek przez siebie zapisanego papieru zarówno starannie zachowywał, jak i odbierane od przyjaciół listy, bilety i różne pisma; oddając mnie zbiory Uniwersytetskie, zwracał moją uwagę na liczne foliałów tomy, zawierające kopije jego listów; podobnież polecał mnie wiele innych tomów obejmujących zebrane listy jego uczonych przyjaciół.

We wszystkich jego niezliczonych pracach widzieć go można, jak był zajęty ściśle, nawet w najmniejszym przedmiocie, od kogo bądź by ten był mu udzielony, a nigdy w całém życiu, cudzej pracy ani zasługi sobie nieprzyznawał; starał się bardziej oto, żeby co sam uczynił, to mu przyznano za ważne, i niemiał większego ukontentowania nad przyznanie mu usiłowania i zasługi; takim okazywał się w swojém skromném rozumieniu o sobie, będąc sam przekonany o wartości swej pracy i nieceniąc tej zupełnie wyżej nad powszechny sąd; każde zdanie było dla niego ważne, chętnie przyjmował innych mniemania, nie upierając się przy swojém, jednak nie odstępował od swego gdy był gruntownie przekonany.

Bessera gorliwość i wytrwałość były bez granic; nieczynny nie był nigdy, każdy moment od interessów wolny używał do naukowych prac; przez co, wszystko mógł łatwo uskutecznić, czego i dokazał; większą część swego życia, jak widzieliśmy, przepędził w Krzemieńcu, gdzie dawał lekcye Zoologii i Botaniki, zarządzał ogrodem i jako ulubiony Doktor miał rozległą praktykę, która mu czas zabierała, gdyż musiał i na wieś oddalać się.

W Kijowie praktyka mniej mu przeszkadzała, lecz zato znowu obracał wiele czasu na wypracowanie dla kollegium łacińskich zeszytów, jednakże umiał zawsze czas znaleźć nie tylko do gruntownej pracy w Botanice i do Entomologicznych badań, lecz i do ułatwienia rozległej korrespondencyi po części ze znakomitszemi Botanikami i owego czasu Entomologami.

Besser nigdy żadnego listu nie zostawił bez odpowiedzi, bo niedopuszczał się tego przez zachowywanie swej punktualności i grzeczności, pisał zaś zawsze tylko z własnego swego usposobienia niezliczone listy, nie tylko wprzedmiotach od Korony powierzonych mu zbiorów, lecz i względem własnych prac naukowych; gdy jaką pracę przedsiębrał, zwierzał się z tą swoim przyjaciołom, oczekując od nich względem przedsięwziętego przedmiotu sprostowania pomysłu, albo nowych srodków pomocy; po ukończeniu pracy, udzielał swoim przyjaciołom wiadomości i radości z osiągnionego rezultatu, żaląc się razem na wynikłe przeszkody i trudności; takie udzielania się były dla niego zawsze potrzebne, gdyż jego prace zwyczajnie takiego były rodzaju, iż tych uzupełnienie zajmowały czasu lat 10, a on jeszcze obawiał się aby przez ten czas nie uważano go za nieczynnego.

W pracach Bessera okazuje się całe jego jestestwo; ile sobie przypominam, prace jego nie były z rodzaju tych, które szczęśliwy przypadek lub przyjaźny moment sprowadza; one wymagały długich lat nauki, pracy i doświadczenia; w ogólności obierał on własnie najtrudniejsze przedmioty, których inni umyślnie unikali.

Przypominam sobie także jego prace o gatunkach Artemizyi, jego Studia nad gatunkami Róży i Umbelliferae (Paproci); w pewnym czasie, przed swém zejściem był sobie obrał naukowy przedmiot, który nie do każdego smaku przypadał, był to przedmiot o roślinie Weronice. Prace jego nad Florą południowo-zachodnich prowincyi Rossyi, dowodzą niemniej wielką wytrwałość w przedsięwziętem badaniu; jeżeli kiedy kto zamierzał, w sposobie tak badawczym, opisać jakiej okolicy gatunki roślin, ten będzie zemną podziwiać gorliwość i wytrwałość w czynieniu tych badań, z których nasz Besser utworzył tak mnogie katalogi; zobaczmy krzemienieckiego ogrodu katalogi, a zdziwimy się nad starannością z którą Besser zajmował się i przez długi ciąg lat czynił badania nad roślinami. *(Dok. nast.)*

Позволяется печатать. 7 Апрѣля 1852 года. *Ценсоръ Н. Ахматовъ.*
W DRUKARNI WOJENNEJ.